

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

Çocuğa Yönelik Şiddetin Önlenmesi Teknik Destek Projesi

EĞİTİM ORTAMLARINDA ŞİDDETİN ÖNLENMESİ İÇİN POLİTİKA ÖNERİLERİ

Faaliyet 1.1.12

Mayıs 2015

Çocuğa Yönelik Şiddetin Önlenmesi Projesi
Technical Assistance for Fight against Violence towards Children

Çocuklar Sevgiyle Büyüsün!
We Love Our Children!

This project is co-financed by the European Union and the Republic of Turkey

ÇOCUĞA YÖNELİK ŞİDDETİN ÖNLENMESİ TEKNİK DESTEK PROJESİ

EĞİTİM ORTAMLARINDA ŞİDDETİN ÖNLENMESİ İÇİN POLİTİKA ÖNERİLERİ

(Faaliyet 1.1.12)

Mayıs 2015

Project Office: MEB Beşevler Kampüsü A-Blok Kat-2 Beşevler-Ankara-TURKEY. Phone: +90312 222 0512 Fax: +90312 2220518
IBF in consortium with HIFAB, Norm Consulting, Early Years, YORET.

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	3
1) EĞİTİM ORTAMLARINDA ŞİDDET VE ÇOCUĞA YÖNELİK ŞİDDET KONULARINDA ÜLKE ÇAPINDA FARKINDALIK, BİLGİ VE DUYARLILIK DÜZEYİNİ ARTIRMAYA YÖNELİK POLİTİKA ÖNERİLERİ	5
2) EĞİTİM ORTAMLARINDA ŞİDDETE İLİŞKİN VERİ TOPLAMA, DEĞERLENDİRME, VE ERKEN UYARI KAPASİTESİNİ GELİŞTİRMEYE İLİŞKİN POLİTİKA ÖNERİLERİ	6
3) ÖNLEME, DESTEK, MÜDAHALE VE KORUMA HİZMETLERİNİN ÇOK PAYDAŞLI OLARAK YÜRÜTÜLMESİNE İLİŞKİN POLİTİKA ÖNERİLERİ	8
4) EĞİTİM ORTAMLARININ VE EĞİTİM-ÖĞRETİMİN ŞİDDETİN ÖNLENMESİNE KATKI VERECEK BİÇİMDE GÜÇLENDİRİLMESİ VE DÜZENLENMESİNE YÖNELİK POLİTİKA ÖNERİLERİ	11
5) ÖĞRENCİLERİN GÜÇLENDİRİLMESİ VE DESTEKLENMESİNE YÖNELİK POLİTİKA ÖNERİLERİ	15
6) ÖĞRETMENLER, REHBERLİK SERVİSLERİ VE YÖNETİCİLERİN GÜÇLENDİRİLMESİ VE KURUMLARIN ŞİDDETLE MÜCADELE İNSAN KAYNAKLARI KAPASİTESİNİN GELİŞTİRİLMESİNE YÖNELİK POLİTİKA ÖNERİLERİ	19
7) AİLELERİN GÜÇLENDİRİLMESİ VE ŞİDDETİ DISİPLİN YÖNTEMİ OLARAK KULLANMAYAN AİLE MODELİNİN GELİŞTİRİLMESİNE YÖNELİK POLİTİKA ÖNERİLERİ	21

GİRİŞ

“Çocuğa yönelik şiddet” ve “eğitim ortamlarında şiddet”, tüm dünyada olduğu gibi, Türkiye’de de çok önemli sosyal sorunlardır. Genel eğilim olarak şiddetin fiziksel sonuçları ve zararları üzerinde öncelikle durulsa da, şiddete maruz kalan çocuklar psikolojik olarak da yoğun zarar görmektedir. Şiddet çocukların akademik, fiziksel ve sosyal gelişimlerini dramatik olarak yavaşlatmakta ve tersine çevirmektedir. Sadece kendisi şiddet yaşayan çocuklar değil, çevresindeki şiddete tanıklık eden çocuklar da psikolojik olarak etkilenmekte ve travma yaşamaktadırlar.

Çocukların ve gençleri toplumsallaştırarak geleceğe hazırlayan en temel kurumlardan biri eğitim ortamlarıdır. Çocuklar zamanlarının önemli bir kısmını eğitim ortamlarında geçirmektedirler. Eğitim ortamlarının eğitim-öğretim misyonunu ihlal eden, güvenliği etkileyen, öğrencilerin ve okul çalışanlarının bedenlerini, duygularını ve mülklerini hedef alan her tür yıkıcı ve saldırganca eylem eğitim ortamlarında şiddet olarak tanımlanır. Şiddet olgusunun bir tarafında bir öğrenciyi küçük düşürüp aşağılama gibi ilk bakışta “sıradan” sayılan –ve üzerinde yeterince durulmayan- eylemler, diğer ucunda ise ölümle sonuçlanabilecek eylemler yer almaktadır. Kamu yönetim sisteminin ve eğitim kurumlarının en temel görevlerinden biri öğrencilere ve tüm çalışanlarına her türlü şiddet türünden ve şiddetti olumlayan ya da yol açan rol ve davranış modellerinden arındırılmış bir eğitim-öğretim ortamı sunmaktır.

Çocuğa Yönelik Şiddetin Önlenmesi Teknik Destek Projesi kapsamında hazırlanmış olan bu Politika Önerileri Belgesi, şiddetin ve şiddetle mücadelenin çok boyutlu yapısı göz önünde tutularak bütüncül bir çerçevede birbiriyle ilişkili olarak kurgulanmış politika önerilerini Milli Eğitim Bakanlığı ve paydaşlarındaki siyasa yapıcılara ve ilgililere sunmaktadır.

Çocuğa yönelik şiddetle etkili bir biçimde mücadele edebilmek için geliştirilen ve uygulanan politikaların bir yandan erken uyarı ve önleme, müdahale etme ve destek sağlama, ve rehabilitasyon süreçlerine yer vermesi gereklidir. Bu bağlamda, politikalar bir yandan güvenlik tedbirleri ve kamu yönetimi stratejilerini, diğer yandan psikolojik, pedagojik, eğitim bilimsel ve sosyolojik stratejileri içermek durumundadır. Önleyici faaliyetler olmadan, öğrenciyi ve tüm personeli destekleyici ve olumlu bir okul iklimi oluşturulmadan, öğretmen ve yöneticilere sınıf yönetimi, erken uyarı, sorun çözme, çatışma çözme, arabulucuk gibi beceriler kazandırmadan, eğitim-öğretimde karakter

eğitimine, yaşam becerileri eğitimine, değerler eğitimine yer vermeden, oğrencilerin akademik ve sosyal gelişimlerini çok yönlü olarak desteklemeden şiddeti önlemek mümkün değildir. Aynı zamanda, bütün bu bahsedilen hizmetlerin yerine getirilebilmesi için hem ilgili kamu kurumları arasında hem de kamu kurumları ile sivil toplum kuruluşları ve diğer paydaşlar arasında etkin iletişim, işbirliği ve koordinasyona gereksinim vardır.

Bu Politika nerileri Belgesi'ne kaynaklık eden başlıca çalışmalar şunlardır:

- 1) ocuğa Yönelik şiddetin nlenmesi Teknik Destek Projesi erevesinde Konya ve Kayseri'de düzenlenmiş olan *Kurumlar Arası İşbirliğinin Geliştirilmesi İl alıştayları*,
- 2) ocuğa Yönelik şiddetin nlenmesi Teknik Destek Projesi erevesinde Trabzon, Erzurum, İstanbul ve Ankara'da düzenlenmiş olan *şiddet Algısı İl alıştayları*,
- 3) ocuğa Yönelik şiddetin nlenmesi Teknik Destek Projesi çerçevesinde yapılmış olan *ocuğa Yönelik şiddet Mevzuat Analizi*,
- 4) ocuğa Yönelik şiddetin nlenmesi Teknik Destek Projesi çerçevesinde ülke çapında yapılmış olan *şiddet Algısı-Sıklığı Araştırması ve Risk Haritası Raporu*
- 5) ocuğa Yönelik şiddetin nlenmesi Teknik Destek Projesi çerçevesinde hazırlanmış olan *Okulda şiddet zerine Literatür Taraması*,
- 6) 2006-2011+ Eğitim Ortamların şiddetin nlenmesi Strateji ve Eylem Planı Revizyon alışmaları,
- 7) 2006-2011+ Eğitim Ortamların şiddetin nlenmesi Strateji ve Eylem Planı Revizyon Belgesinin Geliştirilmesi Sürecinde 10 ilde düzenlenmiş olan kamu kurumları, sivil toplum kuruluşları, sendikalar, niversiteler, yerel yönetimlerden temsilcilerin katıldığı tanıtım ve tartışma seminerleri,
- 8) ASPB (2014) *ocuk Koruma Hizmetleri Koordinasyon Strateji Belgesi ve Uygulama Planı*,
- 9) ASPB (2014) *şiddetle Mücadele Ulusal Strateji ve Eylem Planı*,
- 10)Türkiye'deki ocuk hakları ve ocuk korumaya ilişkin yasal mevzuat,
- 11)Türkiye'nin imzaladığı uluslararası sözleşmeler,
- 12)Eğitim ortamlarında şiddet ve çocuğa yönelik şiddet konularına ilişkin akademik alanyazını ve uluslararası iyi rnekler

1) EĞİTİM ORTAMLARINDA ŞİDDET VE ÇOCUĞA YÖNELİK ŞİDDET KONULARINDA ÜLKE ÇAPINDA FARKINDALIK, BİLGİ VE DUYARLILIK DÜZEYİNİ ARTIRMAYA YÖNELİK POLİTİKA ÖNERİLERİ

- 1.1 Genel olarak eğitim ortamlarında şiddet ve özel olarak çocuğa yönelik şiddet konusunda türkiye çapında toplumsal farkındalık, bilgi ve duyarlılık düzeyinin tüm iletişim olanakları kullanılarak artırılmalıdır. Çocuklara, ailesi, koruyucuları, öğretmenleri, yabancılar ve toplum tarafından uygulanan, fiziksel, duygusal, ekonomik her türlü zorbalık, istismar ve ihmal davranışının çocuğa yönelik şiddet olduğu tüm kamu ve sosyal platformlarda vurgulandığı, şiddetin çocukların refah ve esenliğine yönelik en büyük tehdit olduğunun altı çizilen bir kamu iletişim stratejisi sürekli olarak izlenmelidir.
- 1.2 MEB'in ve diğer kamu kurumlarının şiddete ilişkin sıfır-tolerans yaklaşımı benimsediği, şiddet uygulayan kişilerin idari ve adli yaptırımlar ve cezalarla karşılaşacakları konusunda kamuoyu etkin olarak bilgilendirilmelidir. Bu amaca yönelik olarak hem eğitim ortamlarında hem de yazılı/görsel medyada ve internet ortamlarında kullanılmak üzere broşür, afiş, kitapçık, yazılı, görsel, dijital materyaller ve kamu spotları düzenli olarak kullanılmalıdır.
- 1.3 Çocuklara şiddet uygulandığını bildirmeyen kişilerin ve kamu görevlilerinin de idari/adli yaptırımlar ve cezalarla karşılaşacağı konusunda kamuoyu bilgilendirilmelidir. Bildirimde bulunan kişilerin gizlilik/korunma hakları konusunda kamuoyu yeterince bilgi sahibi değildir. Bu amaca yönelik olarak gerek eğitim ortamlarında gerek yazılı, görsel medyada ve internet ortamlarında broşür, afiş, bilgilendirme kitapçığı vb materyaller ve spotlar hazırlanmalıdır.
- 1.4 Gerek ulusal gerek yerel radyo ve TV kanallarında ve yerel basında şiddet olaylarının ve zararlı alışkanlıkların önlenmesi ile ilgili bilgilendirmeye yönelik programlar/içerik hazırlanması için girişimlerde bulunulmalıdır.
- 1.5 Eğitim ortamlarında çalışan öğretmen, rehber öğretmen, yöneticiler ve öğretim-dışı personel şiddet ve istismar olaylarında en kısa sürede bildirimde bulunma yükümlülükleri olduğu, ve aynı zamanda gizlilik/korunma hakları olduğu konusunda kapsamlı olarak bilgilendirilmelidir.
- 1.6 Çocukların esenliği ve güvenliğiyle ilgili merkezi ve yerel yönetimlerde çalışan tüm personelin önleme, çocuklara yönelik şiddet durumlarını ve riskleri tanıma ve yönlendirme alanında bilgi, farkındalık, tutum ve

becerisini geliştirilmesine yönelik eğitim programları hazırlanmalı ve uygulanmalıdır.

- 1.7 Şiddeti destekleyen, normalleştiren veya tolerans gösteren, silah kültürü, toplumsal cinsiyet temelli ayrımcılık vb, kültürel öğelerle mücadele edilmelidir.
- 1.8 Mevcut ve yeni oluşturulacak olan telefon yardım, bildirim ve destek hatları ve internet sitelerine erişimine ilişkin toplumsal farkındalık düzeyinin artırılmasına yönelik bilgilendirici çalışmalar yapılmalıdır.
- 1.9 Güvenli internet kullanımının önemine yönelik olarak toplumsal farkındalık oluşturulmalıdır. Hem ailelerin hem çocukların güvenli internet kullanma becerileri geliştirilmelidir. Çocuklar ve ailelerin siber şiddeten korunma bilgi ve becerileri geliştirilmelidir.

2) EĞİTİM ORTAMLARINDA ŞİDDETE İLİŞKİN VERİ TOPLAMA, DEĞERLENDİRME, VE ERKEN UYARI KAPASİTESİNİ GELİŞTİRMEYE İLİŞKİN POLİTİKA ÖNERİLERİ

- 2.1 Eğitim Ortamlarında Çocuğa Yönelik Şiddet Risklerini İzleme, Şiddet Riskine İlişkin Veri Toplama, Erken Uyarı ve Erken Destek/Müdahale Mekanizmaları Güçlendirilmelidir.
- 2.2 MEB içinde farklı birimler tarafından yürütülen şiddet, devamsızlık, okul terk, engellilik vb ile ilişkili risk altındaki öğrencileri belirleme ve destek/müdahale geliştirmeyi hedefleyen “erken uyarı” ve “önleme” odaklı program ve modüller uyumlulaştırılmalıdır
- 2.3 *Çocuğa Yönelik Şiddetin Önlenmesi Teknik Destek Projesi kapsamında pilot olarak geliştirilen E-Rehberlik Modülü, pilot uygulamalardan çıkartılan dersler ekseninde son biçimine getirilmeli ve ulusal ölçekte kullanıma açılmalıdır.*
- 2.4 Risk tarama sistemlerinin ve çocuğa yönelik şiddete ilişkin erken uyarı göstergelerinin standartlaştırılarak E-Okul sistemine entegre edilmesi için gerekli program/yazılım düzenlemesi yapılmalıdır.
- 2.5 Sınıf rehber öğretmenlerinin riskleri erken dönemde fark edebilme kapasiteleri artırılmalıdır. *Çocuğa Yönelik Şiddetin Önlenmesi Teknik Destek Projesi kapsamında geliştirilmiş olan, öğretmen ve okul idarecilerine*

yönelik, 5-gün süreli "Erken Uyarı Uygulamaları" eğitimi ulusal ölçekte yaygınlaştırılmalıdır.

- 2.6 İl Milli Eğitim Müdürlükleri tarafından eğitim ortamlarında şiddetle ilişkin İhtiyaç Analizleri yapılmalı ve illerdeki mevcut durum, kurumsal kapasite ve ihtiyaçlar belirlenmelidir.
- 2.7 Eğitim ortamlarında şiddet konusunda periyodik olarak yenilenecek bir araştırma sistemi ve içeriği geliştirilmelidir. Eğitim ortamlarında şiddet tecrübesini düzenli aralıklarla inceleyecek bilimsel araştırmalara ilişkin standartlar, araştırma metodolojisi ve hedefleri belirlemelidir. Bu tip bir araştırma düzenli olarak her 3-4 yılda bir yenilenmeli ve sonuçlar dönemler arası karşılaştırmaya izin verecek şekilde raporlanmalıdır.
- 2.8 MEB'de çalışan uzman yardımcıları, uzmanlar, STK'lar, öğretmenler akademisyenler, araştırmacılar, tarafından yürütülen eğitim ortamlarında çocuğa yönelik şiddete ilişkin önemli ve önde gelen çalışmaların ve yayınların bir araya getirildiği bir elektronik kütüphane oluşturulmalıdır.
- 2.9 Öğretmen ve yöneticilerin şiddet konusundaki bilgileri, yeterlilikleri ve beklentileri konusunda durum analizi yapılmalıdır. Gereksinimler çerçevesinde bu tip analiz ve araştırmalar araştırmalar düzenli olarak yenilenmeli ve sonuçlar dönemler arası karşılaştırmaya da izin verecek biçimde raporlanmalıdır.
- 2.10 İlgili kurumların "çocuğa yönelik şiddet" göstergeleri olarak değerlendirilebilecek verilerini ortak bir veri bankasında toplama yönündeki ihtiyaçların ve sınırlılıkların ilgili kurumların katılımı ile oluşturulacak bir çalışma grubunca belirlenmesi ve bu ihtiyaçların giderilmesi, sınırlılıkların azaltılması için, ASPB Çocuk Koruma Hizmetleri Koordinasyon Strateji Belgesi ve Uygulama Planı'nın öngördüğü çok paydaşlı çalışma sürecinin hızlandırılması yararlı olacaktır. Bu çalışma grubuna azami katkı sağlayabilmek için, çalışma öncesi MEB kendi risk tarama, erken uyarı uygulamaları ve E-Rehberlik sistemini çalışır hale getirmiş, olası bir ortak veri bankası ve vaka takip sistemine ilişkin beklenti ve sınırlılıklarını belirlemiş olmalıdır.
- 2.11 Rehberlik Hizmetleri ve Sınıf Rehber Öğretmenlik Uygulamaları güçlendirilmelidir (Bu konuya ilişkin politika önerileri için bakınız: Bu çalışma'nın ileriki kısımlarında yer alan Öğretmenlerin Güçlendirilmesine Yönelik Politika Önerileri bölümünün rehberlik hizmetlerini konu alan öneriler)

3) ÖNLEME, DESTEK, MÜDAHALE VE KORUMA HİZMETLERİNİN ÇOK PAYDAŞLI OLARAK YÜRÜTÜLMESİNE İLİŞKİN POLİTİKA ÖNERİLERİ

- 3.1 Çocuklara yönelik şiddet, eğitim, sağlık, adalet, güvenlik, adalet, sosyal hizmet alanlarında sorumlu birimlerden sadece birinin tekil sorumluluğuna bırakılmayacak nitelikte, çok boyutlu bir problemdir. Şiddet/istismar vakalarında sağlık ve güvenlik önlemlerinin alınması, adli ve disiplin soruşturmalarının yapılması ve tedbir kararlarının uygulanması süreçlerinde her kurum kendi adına gerekli iş ve işlemleri yürütürken çocuğun esenliğinin ve haklarının korunması konusunda sorunlar yaşanabildiği tüm paydaşlar tarafından vurgulanmaktadır. Görevli kurumlar arası sorumluluklar ve iş bölümü netleştirilmeli, kurumlar arasında bilgi iletişimi, koordinasyon ve işbirliği mevcut durumdan daha etkin işleyen bir biçime getirilmelidir
- 3.2 Genel olarak çocuğa hizmet veren özel olarak da çocuğa yönelik şiddet konusunda rolü olan her bir kamu kurumun sorumlu ve yetkili olduğu alanların belirtildiği ve bu sorumlulukların etkin olarak yerine getirilmesi için izleme göstergelerinin tespit edildiği “Kurumsal Sorumluluk” tabloları oluşturulmalıdır.
- 3.3 Eğitim ortamlarında şiddetle mücadele ve çocuk koruma hizmetlerinin tüm alanlarında, merkezi ve yerel ölçeklerde, kurumsal sorumluluklar netleştirilmelidir.
- 3.4 Çocuklara ve ailelere hizmet veren kamu kurumları ve STK-ların okullarla işbirliği geliştirerek ailelerde şiddete ilişkin tutum değişikliği oluşturulması için ortak çalışmalar yapılması sağlanmalıdır.
- 3.5 Ailelerde davranış ve tutum değişikliği geliştirilmesi ve aile ziyareti uygulamalarında başarı şansını artırmak için, öğretmenler, ASPİM personeli, aile hekimi, muhtar, din görevlisi, vb kişilerden oluşan ekiplerin ortaklaşa aile ziyareti yapması sağlanmalıdır.
- 3.6 İl Düzeyinde önleyici kapasitesinin artırılmasında, önleyici faaliyetlerin planlanması ve uygulanmasında yerel düzeyde çok daha etkin işbirliği ve koordinasyona gereksinim vardır. İl Koordinasyon Kurulları'nın il düzeyinde önleyici tedbirlerin planlanması ve alınması, MEB, ASPB, Adalet Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı ve Gençlik Spor Bakanlığı, ve gerektiğinde yerel yönetimlerin, bürokratlarının birbirlerini kendi kurumsal sorumluluk alanları, faaliyetleri, kurumlarının kapasitesi ve ortak hareket edebilecekleri alanlar konusunda bilgilendirmeleri, birbirlerinin personeline eğitim ve bilgilendirme hizmeti sağlamaları konusunda aktif rol oynamalıdır

- 3.7 İl Koordinasyon Kurullarının tüm paydaşlar tarafından daha iyi tanınmasına gereksinim olduğu gene tüm paydaşlar tarafından vurgulanmaktadır. İl Koordinasyon Kurullarının yapısı, işlevleri ve görevlerinin okullar, RAM'lar ve İl/İlçe Milli Eğitim Müdürlüklerinde görevli personel tarafından kapsamlı olarak bilinmesinin sağlanması için Koordinasyon Kurullarında temsil edilen kurumları bir araya getiren seminer ve bilgilendirme çalışmaları yapılmalıdır.
- 3.8 İl Koordinasyon Kurulu'nda görevli İl Milli Eğitim personeli okul yöneticilerini, öğretmenleri ve RAM çalışanlarını İl Koordinasyon Kurulu'nda alınan kararlar, değişen mevzuat, çocuk koruma alanında gelişmeler, diğer kurumların okullardan beklentileri vb konularında düzenli olarak bilgilendirmelidir.
- 3.9 İl Koordinasyon Kurullarında MEB adına görev alan personel sık değişmemelidir ve personelde süreklilik sağlanmalıdır.
- 3.10 Eğitim ortamları, RAM'lar ve ASPİM arasındaki bağlar ve işbirliği geliştirilmelidir. Okullardan ASPİM'e yönlendirilecek vaka standardının oluşturulması için ASPİM ile MEM arasında mutabakat sağlanmalıdır. MEB hangi durumlarda nereye başvurulacağı konusunda okulları bilgilendirmelidir. Bu amaçla basılı ya da elektronik malzemeler ve el kitapçıkları hazırlanmalıdır. Bu malzemeler E-Okul sistemi içinde hızla erişilebilir biçimde de tutulmalıdır.
- 3.11 Çocuklara yönelik verilen koruyucu ve destekleyici tedbir kararlarının uygulanmasında iletişimin geliştirilmesinde ve kararların uygulanmasına gecikmelerin önlenmesi için İl Koordinasyon Komisyonları ve alt komisyonlar aktif rol oynamalıdır.
- 3.12 İl Koordinasyon Kurulları tarafından deklare edilen hedeflerin gerçekleşme oranı ve yerel uygulamaların yakından takip edilmesi ve en geç altı aylık dönemler halinde Merkezi Koordinasyona bildirilmesi sağlanmalıdır.
- 3.13 İl Koordinasyon Kurulu toplantılarına sorumlu tüm birimlerin tam ve etkin katılım ve katkı vermesine ilişkin gereksinim tüm paydaşlar tarafından ifade edilmektedir. MEB personelinin İl Koordinasyon Kurulu toplantılarına etkin ve düzenli katılımı artarak devam etmeli, gözlenen eksiklik veya aksamalar hızla giderilmelidir.
- 3.14 Koordinasyon Kurullarının çocuğa hizmet veren kamu kurumlarının ilçe tekiatlarıyla olan bağlarının zayıf olduğu belirtilmektedir. İl Koordinasyon kurullarının ilçelerle olan iletişim ve işbirliği güçlendirilmesi çerçevesinde İlçe Milli Eğitim Müdürlüklerinin İl Koordinasyon kurumlarıyla daha yakın bağlar kurması sağlanmalıdır.

- 3.15 Şiddet ve istismar mağduru çocukların adli işlem süreçlerinde örselenmemesi için önlemler alınması gerektiği konusunda tüm paydaşlar arasında görüş birliği vardır. Bu konuların bir kısmı MEB'in yetki ve düzenleme alanının dışında yer almaya beraber, çocuğa yönelik şiddete bütüncül yaklaşım çerçevesinde, MEB bu alanlardaki gelişmeleri izlemeli ve kurum olarak gerekli gördüğü ve/veya talep edildiği durumlarda politika belirleme süreçlerine katkı sağlamalıdır.
- 3.16 Eğitim ortamlarında şiddet/istismar vakalarında uygulanması gereken sevk mekanizmasına ilişkin mevzuat uygulamada yaşanan sorunlar gözönüne alarak elden geçirilmeli, her adımdaki sorumlu kurum ve kişiler belirlenerek sevk mekanizması netleştirilmelidir.
- 3.17 Çocuğa yönelik şiddet ve istismar suçlarının soruşturulma ve rehabilitasyon süreçleri her adımda çocuk hakları yaklaşımıyla ve çocuk odaklı olarak yürütülmelidir.
- 3.18 Şiddet ve istismara maruz kalan çocuklara yönelik destek ve rehabilitasyon çalışmaları çocuklar koruma sistemine dahil oldukları anda hızla planlanıp başlatılmalıdır.
- 3.19 Çocuk mahkemeleri tarafından verilen kararların okullara ve ilgili kurumlara bildirilmesi ve mahkemelerle eğitim kurumları arasında bilgi iletişimi iyileştirilmelidir.
- 3.20 Çocuk ceza infaz kurumlarına yerleştirilmiş çocukların süreç sonunda örgüm eğitim-öğretim hayatına geri dönecekleri gerçeği ve eğitim-öğretim hakkı temelinde, bu çocukların süregelen eğitim-öğretim gereksinimlerinin en etkin şekilde karşılanmasına dikkat edilmelidir. Adalet Bakanlığı'nın bu konuya ilişkin uygulamalarına MEB tarafından destek verilmelidir.

4) EĞİTİM ORTAMLARININ VE EĞİTİM-ÖĞRETİMİN ŞİDDETİN ÖNLENMESİNE KATKI VERECEK BİÇİMDE GÜÇLENDİRİLMESİ VE DÜZENLENMESİNE YÖNELİK POLİTİKA ÖNERİLERİ

- 4.1 Koruyucu-önleyici yaklaşımlar çerçevesinde okulların cazibe merkezi haline getirilmesi ve okula aidiyetin artırılmasını hedefleyen çalışmalar artırılmalıdır ve eşgüdüm içinde yürütülmelidir.
- 4.2 Öğrencilerin akademik gelişimin yanı sıra, farklı gelişim alanlarındaki yeteneklerini ortaya koyabilecekleri sosyal, bilimsel, kültürel, sanatsal ve sportif faaliyetlere daha fazla yer verilmelidir. Eğitim ortamlarında daha fazla ve daha etkin şekilde sosyal, sanatsal, kültürel ve sportif etkinlik düzenlenmelidir. Bu amaca yönelik olarak İl ve İlçe Milli Eğitim müdürlükleri okullara destek olmalı ve koordine etmelidir.
- 4.3 Eğitim ortamları çevresinde, öğrencilerin sanatsal, sosyal, sportif, kültürel amaçlarla kullanabilecekleri nitelikli mevcut mekanlar araştırılmalı ve bunlara öğrencilerin erişimini sağlanmalıdır. (belediye tesisleri, gençlik merkezleri, sanat merkezleri, özel kurumların öğrencilere ücretsiz sunabilecekleri tesisler vb) Bu mekanlar öğrencilere tanıtılmalı ve öğrencilerin erişimi teşvik edilmelidir. Bu tip sosyal gelişim olanaklarına yönlendirme yalnızca başarılı öğrencilerin ödüllendirilmesi için kullanılmamalı, dezavantajlı öğrencilere öncelik tanınmalıdır.
- 4.4 Eğitim ortamlarının eğitim-öğretim saatleri dışında da öğrencilerin sosyal gelişimine yönelik faaliyetler için kullanılması uygulamaları yaygınlaştırılmalıdır. Bu amaca yönelik başlatılmış olan Okullar Hayat Olsun Projesi'nin ve benzeri proje ve faaliyetlerin mevcut durumları gözden geçirilmeli, eksiklikler giderilmeli ve uygulamalar yaygınlaştırılmalıdır.
- 4.5 RAMlar, eğitim ortamları arasında daha kapsamlı işbirliği ve koordinasyon sağlanmalıdır. RAMlar ve okul rehberlik servislerinin iletişimi güçlendirilmeli ve işbirlikleri geliştirilmelidir.
- 4.6 Öğrencilerin akademik gelişiminin yanı sıra sosyal ve kültürel gelişiminin de desteklenmesi amacıyla yönelik olarak, resim-müzik-beden eğitimi dersleri etkin olarak kullanılmalıdır. Bu derslerin gerek daha keyifli gerek daha etkin hale getirilmesi için altyapı gereksinimi olan okullarda altyapı iyileştirilmesi sağlanmalıdır.
- 4.7 Sosyal gelişime yönelik derslerin müfredatı ve işlenme şekli gözden geçirilmeli ve eksik görülen yanları geliştirilmelidir.
- 4.8 Resim, müzik, beden eğitimi dersleri ve bu derslerin olumlu etkileri okul içi ve okullar arası yarışma, turnuva, konser, tiyatro, sergi gibi etkinliklerle desteklenmelidir.
- 4.9 Öğrencilerin sosyal gelişimine katkıda bulunabilecek seçmeli derslerin sayısı artırılmalıdır. Seçmeli derslerin yalnızca akademik gelişimi önceleyen derslerden oluşmamasına dikkat edilmelidir.

- 4.10 Öğretim programları ve müfredat şiddet sorunun azaltılmasına ve önlenmesine katkı sağlayacak biçimde gözden geçirilmeli ve düzenlenmelidir.
- 4.11 Öğretim programlarının içerikleri görsel-işitsel araçlarla desteklenerek daha ilgi çekici biçime getirilmelidir.
- 4.12 Zorunlu eğitim sürecinde medya okur-yazarlığı derslerinin zorunlu hale getirilmesi değerlendirilmelidir.
- 4.13 Öğrencilerin okulun yönetimine katılımı ve okula aidiyeti artırmak için okul/öğrenci meclislerinden etkin olarak yararlanılmalıdır.
- 4.14 Okul gazeteleri, okul duvar gazeteleri, okul dergisi gibi uygulamalar desteklenmeli, daha düzenli hale getirilmeli ve öğrencilerin bu faaliyetlere aktif katılımı teşvik edilmelidir.
- 4.15 Gençlik ve Spor İl Müdürlükleri'nin faaliyetlerinden ve Gençlik Merkezlerinden dezavantajlı öğrencilerin daha çok faydalanabilmesi sağlanmalıdır. İl Müdürlüklerinin dezavantajlı bölgelerdeki faaliyetlerinin artırılmasına MEB destek olmalıdır.
- 4.16 Gençlik ve Spor İl Müdürlükleri ve yerel yönetimler dezavantajlı çocuklarla faaliyet yürütürken mevcut okulların spor olanakları ve spor salonlarını kullanmak istedikleri zaman, okul yönetimleri tesislerini kullandırmak yönünde işbirliği yapmalıdır.
- 4.17 Gençlik ve Spor İl Müdürlükleri'nin kendilerine bağlı ancak atıl durumdaki tesisleri kullanılabilir duruma getirilmesi için İl Milli Eğitim Müdürlükleri girişimlerde bulunulmalıdır.
- 4.18 Gençlik ve Spor İl Müdürlüklerine bağlı antrenörlerin ve eğitim ortamlarında spor antrenörlüğü yapan kişilerin pedagojik formasyon sahibi olmasına dikkat edilmelidir.
- 4.19 Okullarda veya spor merkezlerinde spor eğitimi, motivasyon ya da disiplin adına duygusal ya da fiili şiddet uygulanmasına ya da şiddetin olumlanmasına tolerans gösterilmemeli ve tolerans gösterilmeyeceği tüm platformlarda vurgulanmalıdır.
- 4.20 Toplum Merkezleri ve Çocuk Gençlik Merkezleri yaygınlaştırılmalıdır. Mevcut toplum merkezleri ve gençlik merkezlerinin eğitim ortamlarıyla ilişkisi ve işbirliklikleri güçlendirilmelidir.
- 4.21 Eğitim ortamları çevresinde bulunan, olası zararlı faaliyetlere ve davranışlara yol açabilen, internet kafe, oyun salonu vb ortamlara ilişkin izleme ve düzenleme çalışmaları artırılmalı ve düzenli hale getirilmelidir.
- 4.22 Öğrencilerin internet kafe ve oyun salonlarının zararlı etkilerinden koruyacak denetim mekanizması yerel tüm paydaşların (emniyet müdürlüğü, belediye vb) işbirliği sağlanarak güçlendirilmelidir.
- 4.23 İnternet kafe ve oyun mekanlarının sahipleri/işletmecileri okul yöneticileri, rehberlik servisi ya da RAM uzmanları tarafından ziyaret edilerek okulun talepleri/beklentileri ve öğrencilerin olumlu gelişim ihtiyaçları konusunda bilgilendirilmelidir.

- 4.24 Okullardaki dilek ve şikayet kutuları etkin olarak kullanılmalı, kurumların internet sitelerinde benzer bölümlerin oluşturulması düşünülmelidir. Gelen dilek, şikayet ve öneriler kayıt altına alınıp değerlendirilmelidir.
- 4.25 Halk Eğitim Merkezleri'nde gençlerin kötü alışkanlıklardan uzak tutulması ve boş zamanların nitelikli olarak değerlendirilebilmesi için sosyal ve kültürel uygulamalar yapılmalıdır. Şiddet konularında farkındalık ve duyarlılık faaliyetleri düzenlenmelidir.
- 4.26 Eğitim ortamlarında akran zorbalığı yakında izlenmeli ve tolerans gösterilmemelidir.
- 4.27 Eğitim ortamlarında akran zorbalığının azaltılabilmesi için okul yönetimi, öğretmenler ve rehberlik servisleri eşgüdüm içinde çalışmalıdır. Rehberlik servisleri okullarda önleyici müdahaleler tasarlamalıdır.
- 4.28 Akran zorbalığının daha çok tenefüs saatlerinde meydana geldiği gözönüne alınarak, nöbetçi öğretmenin nöbet görevinin dersinin olmadığı güne konularak, ek ders ücret kapsamına alınması önerisine ilişkin bir değerlendirme yapılmalı ve politika belirlenmelidir.
- 4.29 Okulların güvenlik gereksinimleri belirlenmeli ve gereksinim duyulan yerlerde güvenliği artırıcı önlemler alınmalıdır.
- 4.30 Eğitim ortamlarının buldukları bölgelerde ve çevrelerinde risk oluşturabilecek yerler, risk türleri ve sıklığı belirlenmeli ve eğitim ortamıyla ilişkileri haritalanmalıdır. (Risk haritaları oluşturulmalıdır)
- 4.31 Eğitim ortamlarında (binalarda ve bahçelerde) az kullanılan, kör noktaların işlevselliği ve güvenliği artırılmalıdır.
- 4.32 Güvenlik değerlendirmeleri çerçevesinde, okullarda kamera sisteminin kurulmasına gereksinim olup olmadığına okul yönetimi tarafından karar verilmeli ve gerekli görülüyorsa bu yönde girişimlerde bulunulmalıdır.
- 4.33 Güvenlik gereksinimi duyulan eğitim ortamlarında öğrenci, öğretmen, yönetici ve eğitim-öğretim dışı personelin güvenliğinin sağlanması için okul yönetimi ve kolluk güçleri arasındaki iletişim etkin olarak sağlanmalı ve sürekli hale getirilmelidir.
- 4.34 Okul dışından gelen kişilerin okul binası ve bahçeye giriş-çıkışının kayıt altına alınmasına ve sınırlandırılmasına ilişkin mevzuat istisnasız olarak uygulanmalıdır.
- 4.35 Güvenlik değerlendirmesi çerçevesinde, okul giriş ve çıkış saatlerinde çevrenin izlenmesi için kolluk güçleriyle işbirliği yapılmalı ve destekleri alınmalıdır.
- 4.36 Okul irtibat görevlileri iletişim bilgileri güncel olarak kolluk güçleriyle paylaşılmalıdır.
- 4.37 Büyük ve kalabalık okulların fiziki düzenlemesinde gözlem ve anında müdahale kapasitesinin artırılması için, eğer okulun altyapısı izin veriyorsa, her katta bir müdür yardımcısı olacak şekilde düzenleme yapılmasına dikkat edilmelidir.

- 4.38 MEB ve İçişleri Bakanlığı arasında imzalanmış olan Okullarda Güvenli Ortamın Sağlamasına Yönelik Koruyucu ve Önleyici Tedbirlerin Arttırılmasına İlişkin İşbirliği Protokolü etkin şekilde uygulanmalıdır. MEvcut uygulamalar gözden geçirilerek işbirliği ve koordinasyon eksiklikleri giderilmelidir.
- 4.39 Şiddet kullanan ve olumsuz grupların, madde satıcıların faaliyetleri konusunda okul yönetimi, öğretmenler, aileler, ve kolluk güçleri arasında iletişim ve işbirliği sağlanmalıdır.
- 4.40 Eğitim ortamlarında eğitim-öğretim hizmetleri dışında görev yapan personele (kantin, hizmetli, servis görevlisi, güvenlik görevlisi vb) şiddet olgusu, şiddet türleri, personelin sorumlulukları vb konularında farkındalık, bilgi ve beceriler kazandırılmalıdır.
- 4.41 Eğitim-öğretim dışı personele öğrencilerle olumlu iletişim, öfke kontrolü, şiddetin önlenmesi, şiddet farkındalığı, şiddet davranışlarının sonuçları ve yaptırımlarına ilişkin eğitim/bilgilendirme seminerleri verilmeli, eğitim materyalleri dağıtılmalıdır. *Çocuğa Yönelik Şiddetin Önlenmesi Teknik Destek Projesi* kapsamında geliştirilmiş, eğitim-öğretim dışı personeli de kapsayan 3-günlük eğitim programı ulusal ölçekte yaygınlaştırılmalıdır.
- 4.42 Eğitim-öğretim dışı personel işe alınmadan önce adli sicil araştırmasının yapılmış olmalıdır. Servis ve hizmet personelinin işverini durumunda olan şirketlerin işe alım aşamasında adli sicil araştırmasını yapma sorumluluklarını yerine getirmeleri sağlanmalıdır. Fiili olarak görev yapmaya başlamış olan personelin başvurusu ve adli sicil araştırması yapılan personel olup olmadığı (düzenli olarak) kontrol edilmelidir.
- 4.43 Okul servislerinde öğrencilerin ve servis personelinin ne tür davranışlar sergilediği, zorbalık, Alay, sözel ve fiziksel şiddet yaşanıp yaşanmadığı, öğrencilerin güvenliğinin tehlikeye atılıp atılmadığı okul yönetimi ve öğretmenler tarafından izlenmelidir.
- 4.44 Büyük ve kalabalık okullarda, altyapısı izin veriyorsa, fiziki düzenlemenin her katta bir müdür yardımcısı olacak şekilde yapılması önerisi değerlendirilmelidir. (Bu tip bir düzenleme gözlem ve acil müdahale olanağı sağlayabilir)
- 4.45 Okulların güçlendirilmesi konusunda Bütüncül Okul Yaklaşımı ekseninde hazırlanmış Model Okul uygulamalarından yararlanılmalıdır. *Çocuğa Yönelik Şiddetin Önlenmesi Teknik Destek Projesi* çerçevesinde yapılan Bütüncül "Model Okul" pilot çalışmalarından/eğitimlerinden elde edilen dersler ışığında uygulamalar geliştirilmelidir. Model Okul çalışmaları ve eğitimleri ulusal ölçekte yaygınlaştırılmalıdır.
- 4.46 Üniversitelerin, sivil toplum kuruluşlarının, toplum merkezlerinin, gönüllü derneklerin, MEB, Milli Eğitim Müdürlükleri, RAM'lar ve okullarla ortaklaşa okul niteliği artırma, risk önleme ve öğrenci destek projeleri yapmaları teşvik edilmelidir.

- 4.47 MEB, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Gençlik ve Spor Bakanlığı arasında soruna ilişkin kurumsal iletişim ve iş birliği mekanizmaları oluşturmalıdır.
- 4.48 Okullar, ilçe milli eğitim müdürlükleri ve il milli eğitim müdürlükleri arasındaki raporlama/planlama ve bilgi akış mekanizmaları gözden geçirilmeli ve gözlenen eksiklikler giderilmelidir.
- 4.49 Eğitim ortamlarını güçlendirme ve güvenliklerini artırma faaliyetlerinde MEB ile diğer kamu Kurumları ve sivil toplum kuruluşları arasında işbirliği ve koordinasyon süreklilik kazanmalıdır.
- 4.50 Okullarda çocuk, aile ve okul yönetimi arasında işbirliğini sağlamak ve şiddet riski altındaki çocukları tespit ederek psiko-sosyal destek hizmetlerini uygulamak amacıyla okul sosyal hizmet sistemi kurulmasına ilişkin uzun vadeli değerlendirme, planlama ve politika belirleme çalışmaları yapılmalıdır.

5) ÖĞRENCİLERİN GÜÇLENDİRİLMESİ VE DESTEKLENMESİNE YÖNELİK POLİTİKA ÖNERİLERİ

- 5.1 Öğrencilerin şiddete, çocuk haklarına ve şiddetten korunma haklarına ilişkin bilgi ve farkındalık düzeyleri artırılmalıdır.
- 5.2 Öğrencilere kendilerini şiddet yanlısı gruplardan koruma bilgi ve becerileri kazandırılmalıdır.
- 5.3 Mevcut eğitim-öğretim ve rehberlik müfredatı çocukların kendilerini şiddet içerikli eylemlerden koruyabilmelerine yönelik bilgileri daha yoğun içerecek şekilde gözden geçirilmelidir.
- 5.4 Kendine güven, problem çözme, stresle başedebilme, hayır diyebilme, yardım isteme, kişisel sınırlar, sağlıklı iletişim vb beceriler öğrencilere kazandırılmalıdır.
- 5.5 Öğrenciler eğitim ortamında haklarına, ve özel olarak şiddetten korunma haklarına ilişkin bilgilendirilmelidir
- 5.6 Öğrenciler akranlarından kendilerine yönelecek (fiziksel ve siber) şiddet ve zorbalıktan korunmaları, akranlarına şiddet uygulamamaları, ve şiddetin fiziksel, duygusal, idari ve yasal sonuçlarına ilişkin bilgilendirilmelidir.
- 5.7 Bütün eğitim kademelerinde öğrencilere şiddet, şiddetin türleri, akran zorbalığı, duygusal-fiziksel-cinsel istismar, fiziksel ceza konularında eğitim verilmeli ve eğitim materyali sağlanmalıdır
- 5.8 Okul öncesi dönemden başlayarak eğitim müfredatları sevgi/saygı odaklı sosyal davranış kuralları, başkalarının hak ve özgürlüklerine saygı gösterilmesi, şiddet içermeyen davranışların benimsetilmesi konusunda güçlendirilmelidir
- 5.9 İlk ve ortaokul dönemlerinde çocuklar akranlarıyla ilişkilerinde sınırlar ve sınırları aşmanın sonuçları konusunda bilgilendirilmeli ve farkındalıkları artırılmalıdır.

- 5.10 Şiddete karşı tutum geliştirme amacıyla Değerler Eğitimi, Yaşam Becerileri Eğitimi ve İnsan Hakları Eğitimi'nden yararlanılmalıdır.
- 5.11 Mevcut Yaşam Becerileri Eğitimi programları güçlendirilerek devam etmeli ve yaygınlaştırılmalıdır. Yaşam Becerileri Eğitimi Programına eklenmek üzere çocukların şiddet konusundaki tutum ve becerilerini artırmayı amaçlayan yeni modül ve materyaller geliştirilmelidir. Bu amaçla Model Okul pilot uygulamaları ve materyallerinden yararlanılmalıdır.
- 5.12 Öğrencilerden beklenen davranışlar, okul ve sınıf kuralları öğrencilerin de katılımıyla işlenmeli ve benimsetilmelidir.
- 5.13 Okul Meclislerinde olumlu davranış geliştirme, sağlıklı akran ilişkileri, şiddetten uzak durmak, şiddetin sonuçları gibi konular ele alınıp öğrenciler arasında farkındalık oluşturulması sağlanmalıdır.
- 5.14 Öğrencilere yerel, ulusa ve uluslararası olumlu rol modelleri tanıtılmalıdır. Olumlu rol modellerini tanıtan/özendiren materyaller hazırlanmalıdır, etkinlikler düzenlenmelidir.
- 5.15 Öğrencilerin sosyal sorumluluk projelerine katılması ya da destek vermesi özendirilmeli ve desteklenmelidir. Öğrencilerin çalışmalarına katılabileceği sosyal sorumluluk projelerine ilişkin (il ve ilçe seviyesinde) bilgi toplanmalıdır. (okul niteliği artırma faaliyetiyle uyumlu).
- 5.16 Parçalanmış aile mensup olan, anne-baba desteği eksik olan ya da hiç olmayan, yetiştirme yurtlarına merkezlerinde kalan öğrencilere destek uygulamaları konusunda azami özen gösterilmelidir.
- 5.17 Şiddete maruz kalan ve/veya şiddet uygulayan öğrencilerin koruma, önleme ve müdahale hizmetlerini almaları için en kısa sürede yönlendirmeleri sağlanmalıdır.
- 5.18 Şiddete eğilimi olan ve/veya şiddet uygulayan öğrencilerin durumları Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yürütme Komisyonu'nda detaylı olarak görüşülmeli, her bir öğrenci için bireysel önlem ve uygulamalar geliştirilmelidir.
- 5.19 Şiddete eğilimi olan ve/veya şiddet uygulayan öğrencilere psiko-sosyal rehabilitasyon müdahaleleri hızla uygulanmalıdır.
- 5.20 Şiddete eğilimi olduğu ya da suça sürüklendiği gözlenen öğrencilerin evlerine ev/aile ziyaretleri yapılmalıdır. Yarar ve gereklilik görüldüğü oranda ev/aile ziyaretleri tekrar edilmeli ve süreç pekiştirilmelidir.
- 5.21 Öğrencilere her seviyede düzenli olarak güvenli internet kullanımına ilişkin bilgilendirme yapılmasını sağlamak üzere, ihtiyaç görülürse, mevcut müfredata uygun eklemeler yapılmalıdır.
- 5.22 Siber şiddet durumunda öğrencilerin ve ailelerin destek alabilecekleri okul yönetimi, sınıf öğretmeni, rehber öğretmen gibi birimler olduğu farklı platformlarda vurgulanmalıdır.
- 5.23 Öğrenciler madde mağımlılığında korunmaları konusunda bilinçlendirilmeli ve güçlendirilmelidir. Madde kullanan ya da kullanma

- eğiliminde olan öğrencilere ve ailelere yönelik önleme ve destek hizmetlerinin 2014/20 Sayılı Genelge'de belirtilen Eylem Planı ve MEB'in diğer paydaşlarla yaptığı protokoller ve ortak çalışmalar çerçevesinde uygulanmasına devam edilmelidir. Eğitim ortamlarında uyuşturucu kullanımı ve bağımlılık ile mücadelede 2014/20 sayılı genelge doğrultusunda okul politikası oluşturulmalıdır.
- 5.24 Madde kullanımı açısından risk grubunda olan öğrenciler tespit edilerek aileleriyle işbirliği yapılmalı, bu öğrencilerin okula devamlarının sağlanması ve okul başarısının artırılmasına yönelik çalışmalar yapılmalıdır.
- 5.25 Öğrencilerin madde bağımlılığına yol açan sorunlarla başetme becerilerini artırmaya yönelik olarak öğrencilere psikososyal destek hizmetleri sağlanmalıdır ve/veya MEB dışında bu tip hizmet veren kurumlara öğrenciler yönlendirilmelidir.
- 5.26 Okullar ve RAM'lar madde kullanan çocuk ve ailelere tedavi ve destek hizmeti veren kuruluşlar konusunda bilgilendirilmeli ve bu kuruluşlara yönlendirilmelidirler.
- 5.27 Kurum bakımı altında kalan öğrencilere yönelik eğitim ortamlarında (öğrenciler, veliler, öğretmenler arasında) ortaya çıkabilen ön yargılı tutumlarla mücadele edilmelidir.
- 5.28 Öğrenci devamsızlığıyla şiddet konusu arasındaki ilişkiden hareketle devamsızlık sorunuyla mücadele okul, ilçe/il ve ulusal düzeyde kararlılıkla devam etmelidir. .
- 5.29 İnternet siteleri, sosyal medya, ders çalışma site ve forumları, çevrim içi oyunlar gibi ortamlarda ortaya çıkan siber şiddet durumunda öğrencilerin ve ailelerin destek alabilecekleri okul yönetimi, sınıf öğretmeni, rehber öğretmen gibi birimler olduğu konusunda eğitim ortamlarında ve farklı platformlarda bilgilendirme yapılmalıdır
- 5.30 Öğrenciler için sosyal hizmet kurumlarına bağlı yetiştirme yurtlarını, engelli rehabilitasyon merkezlerini, huzur evlerini, toplum merkezlerini ziyaret, ve bu merkezlerde hizmet alıcılar ve hizmet vericileri tanıma faaliyetleri, sosyal sorumluluk faaliyetleri düzenlenmelidir.
- 5.31 Risk altında olduğu düşünülen, olumsuz gruplara katılma eğiliminde olduğu gözlenen öğrencilerin sosyal, sportif, kültürel, sanatsal etkinliklerden yararlanması için azami dikkat ve özen gösterilmelidir.
- 5.32 Sosyo-ekonomik olarak dezavantajlı ailelerden gelen öğrencilerin gerek okullar gerek diğer kamu kurumları ve sivil toplum kurumları tarafından sağlanan sosyal, sportif, kültürel, sanatsal etkinliklerden yararlanması için azami dikkat ve özen gösterilmelidir. Okul dışında sağlanan etkinlikler ve sosyal gelişim olanaklarına yönlendirme yalnızca başarılı öğrencilerin ödüllendirilmesi için kullanılmamalıdır.
- 5.33 Öğrencilerin güvenli internet kullanımı, siber şiddetten korunma ve siber şiddeti bildirme konularındaki bilgi ve becerileri artırılmalıdır.

- 5.34 Öğrencilerin şiddet kullanan ve olumsuz gruplara katılımı engellenmesi için uygulamalar yapılmalı, eğitim çalışmaları, öğrenci bilgilendirme faaliyetleri, seminerler vb düzenlenmelidir.
- 5.35 Okullarda risk altındaki öğrenciler (zararlı alışkanlıklar edinmiş ve/veya suç eğilimleri olan öğrenciler), gizlilik ve etik ilkeler doğrultusunda, tespit edilmeli ve bu öğrencilere yönelik destek ve güçlendirme çalışmaları yapılmalıdır. (Risk altında ve şiddet eğilimleri olan öğrencilerle yapılan çalışmaların Rehberlik Hizmetleri Yıl Sonu Çalışma Raporu'nda yer alması sağlanmalıdır.
- 5.36 Mesleki teknik eğitim kurumlarındaki öğrencilerin çalışma ortamlarında maruz kalabileceği şiddetin önlenmesi ve öğrencinin korunmasına yönelik denetim ve destek mekanizmalarının geliştirilmelidir.
- 5.37 Mesleki teknik eğitim kurumlarında eğitim görürken staj yapan öğrencilere çalışma ortamının özellikleri ve öğrencinin sorumluluklarına ilişkin etkin ve kapsamlı bilgilendirme çalışmaları yapılmalıdır.
- 5.38 Mesleki teknik eğitim kurumları öğrencilerinin staj gördükleri kuruluşlar sorumlu yönetici ve öğretmenler tarafından denetlenmelidir.
- 5.39 Yatılı eğitim kurumlarında kalan öğrencilere ortak yaşam ve hijyen kuralları, mahremiyete özen gösterme, kişisel sınırlar, bakasının eşyalarını izinsiz kullanmama, diğerlerinin haklarına saygı gösterme gibi olası çatışma/şiddet durumlarına ilişkin eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yapılmalıdır.
- 5.40 Engellilik durumu, iletişim becerilerindeki kısıtlılık vb bireysel özelliklerinden dolayı şiddete maruz kalma ya da şiddet olaylarında sürüklenme riski yüksek olan öğrencilere yönelik koruyucu/önleyici destek çalışmaları yapılmalıdır.
- 5.41 Türkiye'deki okullarda eğitim-öğretim gören göçmen ve sığınmacı çocuklara yönelik psiko-sosyal destek, rehabilitasyon ve okul sosyal ortamına entegrasyon çalışmaları artırılmalıdır.

6) ÖĞRETMENLER, REHBERLİK SERVİSLERİ VE YÖNETİCİLERİN GÜÇLENDİRİLMESİ VE KURUMLARIN ŞİDDETLE MÜCADELE İNSAN KAYNAKLARI KAPASİTESİNİN GELİŞTİRİLMESİNE YÖNELİK POLİTİKA ÖNERİLERİ

- 6.1 Öğretmenler, yöneticiler ve RAM personeli güçlendirilmeli ve şiddet olgusuna ilişkin bilgi ve beceri düzeyleri artırılmalıdır.
- 6.2 Öğretmen, rehber öğretmen, yöneticiler ve eğitim-dışı personel şiddet ve istismar olaylarında yetki ve yasal sorumlulukları, bildirim yükümlülükleri, çocuk hakları, ilgili mevzuat, konuya taraf olan kamu kurumları konusunda detaylı olarak bilgilendirilmelidir.
- 6.3 Öğretmenlere yönelik mevzuat ve hukuki konulardaki bilgilendime seminerleri için Adalet Bakanlığı'ndan destek alınmalıdır. İl/İlçe Milli Eğitim Müdürlükleri bilgilendirme seminerlerinin koordinasyonunda aktif rol oynamalıdır.
- 6.4 Öğretmenler, rehberlik servisleri yöneticiler ve RAM personelinin şiddetin takibi ve önlenmesine yönelik görev tanımları netleştirilmelidir.
- 6.5 *Çocuğa Yönelik Şiddetin Önlenmesi Teknik Destek Projesi* kapsamında geliştirilmiş, öğretici olan ve olmayan tüm personeli kapsayan, çocuğa yönelik şiddet konusundaki 3-günlük eğitim programı ulusal ölçekte yaygınlaştırılmalıdır.
- 6.6 Psikolojik Danışma ve Rehberlik alanında uzman personel sayısı artırılmalıdır. Eğitim ortamlarında öğrenci başına düşen rehber öğretmen sayısı artırılmalıdır.
- 6.7 Psikolojik Danışma ve Rehberlik birimlerinde görevli mevcut öğretmenlerin niteliği hizmet içi eğitim yoluyla artırılmalıdır.
- 6.8 *Çocuğa Yönelik Şiddetin Önlenmesi Teknik Destek Projesi* kapsamında hazırlanan, rehber öğretmenlerin şiddet konusunda bilgilerini artırmaya yönelik, "Rehber Öğretmen El Kitabı" ulusal ölçekte yaygınlaştırılmalı, rehber öğretmen, öğretmen ve okul idarecilerine ulaştırılmalıdır.
- 6.9 Psikolojik Danışma ve Rehberlik hizmetlerine ayrılan kaynaklar artırılmalıdır.
- 6.10 Eğitim ortamlarında rehber öğretmenlere nitelikli hizmet verebilecekleri uygun mekan sağlanmalıdır.
- 6.11 Sınıf Rehberlik Programı uygulamaları güçlendirilmeli ve sınıf rehberlik uygulamalarına ayrılan saatler artırılmalıdır.
- 6.12 Sınıf rehber öğretmenlerinin riskleri erken dönemde fark edebilme kapasiteleri artırılmalıdır. *Çocuğa Yönelik Şiddetin Önlenmesi Teknik Destek Projesi* kapsamında geliştirilmiş ve pilot olarak uygulanmış olan, öğretmen ve okul idarecilerine yönelik, 5-gün süreli "Erken Uyarı Uygulamaları" eğitimi ulusal ölçekte yaygınlaştırılmalıdır.

- 6.13 Rehber öğretmenlerin riskleri erken dönemde tanıyabilme ve önlemler almak bilgi ve becerilerinin geliştirilmesinde ve erken uyarı uygulamalarının etkin olarak kullanma becerilerinin geliştirilmesine RAM ve Okul Rehberlik Servisleri öğretmenlere destek olmalıdır.
- 6.14 Öğretmen ve yöneticilerin mahkemeler tarafından tedbir kararı verilmiş çocuklarla çalışma bilgi ve becerileri geliştirilmelidir. *Çocuğa Yönelik Şiddetin Önlenmesi Teknik Destek Projesi* kapsamında geliştirilen, öğretmenlerin ve okul idarecilerinin, haklarında tedbir kararı verilmiş öğrencilerle çalışma becerilerinin geliştirilmesine yönelik olan eğitim programları ulusal ölçekte yaygınlaştırılmalıdır.
- 6.15 Öğretmenlerin sınıf yönetimi, sorun çözme, arabuluculuk, öfke denetimi ve olumlu disiplin yöntemleri konularında bilgi ve becerileri geliştirilmelidir (seminerler, eğitim materyalleri, hizmet içi eğitim vb)
- 6.16 Öğretmen yetiştiren yüksek öğretim kurumlarının programlarında risk tarama, erken uyarı uygulamaları ve çocuk koruma sistemlerine ilişkin bilgi ve eğitimlerin daha çok yer alması için girişimlerde bulunulmalıdır.
- 6.17 Öğretmen yetiştiren yüksek öğretim kurumlarında verilen derslerde okulda şiddetin önlenmesi, sınıf yönetimi, arabuluculuk, öfe denetimi, olumlu disiplin yöntemleri gibi konularda becerilerin daha etkili ve kapsamlı olarak kazandırılması yönünde öneriler geliştirilmelidir.
- 6.18 Öğretmen ve yöneticilerin özlük hakları ve çalışma koşullarında iyileştirmeler yapılmalıdır.
- 6.19 Öğretmen ve yöneticilere psikososyal destek hizmetleri artırılmalıdır. Öğretmen ve yöneticilerde psikososyal destek almak konusunda tutum değişikliği yartılmasına yönelik çalışmalar yapılmalıdır.
- 6.20 Öğretmenler ve yöneticiler iletişim becerilerini geliştirmeleri yönünde teşvik edilmelidir ve destek sağlanmalıdır. Öğretmen ve yöneticilere eğitim ortamlarının çevreleriyle ve ailelerle ilişkileri güçlendirmek amacıyla yönelik olarak etkili iletişim becerileri kazandırmak için eğitim ve seminerler düzenlenmelidir.
- 6.21 Öğretmen ve yöneticilerin ailelerle iletişim ve ikna yetkinliklerinin artırılması için okul, ilçe ve il düzeyinde mentorluk ve görgü-bilgi aktarımı süreçleri hayata geçirilmelidir
- 6.22 Öğretmen ve yöneticilerin mesleki/akademik gelişimini desteklemek amacıyla yüksek lisans, doktora, sertifika programları, yurtiçi ve yurtdışı eğitim programlarına katılımı desteklenmeye devam edilmelidir.
- 6.23 Öğretmenler, MEB uzman yardımcıları ve RAM personelinin şiddete ilişkin tezler hazırlanması, üniversiteyle ortak araştırma yapması, Kalkınma Ajansları, STK'lar ve AB tarafından desteklenebilecek projelerin MEB, İl/İlçe Milli Eğitim Müdürlükleri, Okullar ve RAMlar tarafından geliştirilmesi teşvik edilmelidir.

- 6.24 Engellilere hizmet veren kurumların okullarla işbirliği geliştirerek, öğretmen ve yöneticilere engellik olgusu, engelli çocukların özellikleri, ihtiyaçları yetenekleri konusunda bilgilenmeleri sağlanmalıdır.
- 6.25 Adli makamlarca haklarında eğitim ve danışmanlık tedbiri verilen çocuklarla çalışan rehber öğretmen ve RAM çalışanlarının, gerekli görülen durumlarda, güvenliğinin sağlanması için kolluk güçleri desteğiyle ulaşımı sağlanmalıdır.
- 6.26 Aile ve öğrencilerle çalışanların öğretmen hizmetleri karşılığında ek ücret almalarının öğretmenlerin motivasyonunu ve etkinliğini artıracığı vurgulanmaktadır. Bu konuya ilişkin bir değerlendirme yapılması ve politika belirlenmesi için bir çalışma yapılmalıdır.
- 6.27 Öğretmen ve yöneticilerin şiddetin izlenmesi ve önlenmesine ilişkin becerilerinin rehberlik ve denetim değerlendirme ölçütlerinin belirlenmesine yönelik bir değerlendirme yapılmalı ve politika belirlenmelidir.

7) AİLELERİN GÜÇLENDİRİLMESİ VE ŞİDDETİ DİSİPLİN YÖNTEMİ OLARAK KULLANMAYAN AİLE MODELİNİN GELİŞTİRİLMESİNE YÖNELİK POLİTİKA ÖNERİLERİ

- 7.1 Ailelerin şiddet olgusu, şiddet türleri, çocuğa yönelik şiddet anlamı, tanıma ve müdahale edebilme ve yönlendirme konularında bilgi ve beceri düzeyleri artırılmalıdır.
- 7.2 Anne babalar çocuğa yönelik şiddetin sadece zararları değil, aynı zamanda hukuki sonuçları, yaptırımları, bildirim zorunlulukları konusunda bilgilendirilmeli, farkındalık yaratılmalıdır.
- 7.3 Ebeveynlerin ve eğitim ortamlarında çalışanların şiddet olgusu, şiddet türleri, çocuğa yönelik şiddet anlamı, tanıma ve müdahale edebilme ve yönlendirme konularında bilgi ve beceri düzeyleri artırılmalıdır.
- 7.4 Aile ziyaretleri, ailelere yönelik rehberlik/danışmanlık hizmetlerinde şiddet destekleyen, normalleştiren veya tolerans gösteren kültürel öğelerle mücadelede önem verilmelidir.
- 7.5 Anne baba eğitim programlarında aile ziyaretlerinde, veli toplantılarında, aileler şiddet olgusu ve türleri, şiddet içeren davranışların yasal sonuçları konusunda bilgilendirilmelidir. Aileler ve toplum şiddet uygulayan veya şiddet uyguladığını bildirmeyen kişilerin karşılaşılabilecekleri idari, disiplin ve yasal düzenlemeler konusunda bilgilendirilecektir.
- 7.6 Ailelerle yapılan çalışmalara babaların katılımı sağlanmalıdır.
- 7.7 Aile ve ergen danışma hizmetleri ve eğitimleri yaygınlaştırılmalıdır.
- 7.8 0-18 Yaş Aile Eğitim Programlarının yaygınlaştırma çalışmalarına 2014/17 sayılı MEB Genelgesi'nde belirtilen şekilde devam edilmelidir
- 7.9 0-18 Yaş Aile rehberliği programının riski fark etme ve yönlendirme konularını daha etkin içerecek şekilde revize edilmesi ve güçlendirilmesi için *Çocuğa Yönelik Şiddetin Önlenmesi Teknik Destek Projesi* kapsamında

- geliştirilmekte olan *0-18 Yaş Aile Eğitimi 13 No'lu Oturum*, 0-18 Yaş Aile Eğitimi Programına dahil edilmeli ve ulusal ölçekte yaygınlaştırılmalıdır.
- 7.10 *Çocuğa Yönelik Şiddetin Önlenmesi Teknik Destek Projesi* kapsamında geliştirilen 0-18 Yaş Aile Eğitimi 13. Oturum Ek Belgesi olan "Aile Eğitim El Kitabı" ulusal ölçekte yaygınlaştırılmalıdır.
- 7.11 Evlilik öncesi eğitim programlarında "çocuğa yönelik şiddet" ve "etkili ebeveynlik" konuları eklenecek şekilde geliştirmeler yapılmalıdır.Şartlı Eğitim Yardımı programından yararlanan velilerin aile eğitimi gereksinimleri değerlendirilmeli ve eğitim almasında yarar görülenlere aile eğitimi hizmeti sağlanmalıdır.
- 7.12 Okul-aile-çevre işbirliği güçlendirilmelidir. Eğitim ortamlarının çevresindeki bireyler ve işyerleri ve aileler okul, öğrencilik, okulun olanakları, gereksinimleri, ve faaliyetleri konusunda bilgilendirilmelidir.
- 7.13 Okul çalışanları ve ailelerin öğrencilerle beraber sosyal sorumluluk projeleri, kardeş okul çalışmaları vb yürütmesi özendirilmelidir.
- 7.14 Okul çalışanları, aileler, ve okul çevresinin katıldığı ortak etkinlikler düzenlenmelidir. (Okul yıllığı, mezunlarla buluşma, sosyal etkinlik, üniversite ziyareti, tanıtımlar vb)
- 7.15 Okul Aile Birliği toplantılarında okulun şiddetle mücadeleye ilişkin çalışmaları paylaşılmalı, okulda şiddet konusu, mevcut durum, gelişme alanları toplantı gündeminde yer almalı ve tartışılmalıdır.
- 7.16 Sosyal yardıma ihtiyacı olan öğrenciler ve ailelere gerekli bilgilendirmenin yapılması ve ailelerin ilgili kurumlara yönlendirilmelidir.
- 7.17 İşsizlik sorunu olan ailelere iş bulma ve beceri kazandırma hizmeti veren kurumlar hakkında bilgi ve yönlendirme desteği verilmelidir.
- 7.18 Engelli öğrencilerin ailelerine çocuklarının eğitim ortamlarında ve çevresinde maruz kalabileceği şiddet ve istismar risklerini tanıma, çocukları şiddetten koruma ve bildirim yükümlülükleri konusunda eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yapılacaktır.
- 7.19 Engelli çocukların ailelerine istismar ve ihmal durumlarını tanıma, engelli çocukların gereksinimleri konusunda eğitim verilmelidir. Engelli ve çocuklar ve ailelerine ilişkin yapılacak bilimsel bir araştırma ile şiddet olgusuna ve korunma / bildirim yöntemlerine ilişkin bilinç düzeylerinin ve ihtiyaçlarının belirlenmelidir.
- 7.20 Engelli çocukların ailelerine yönelik, sömürü, şiddet ve istismar vakalarını tanıma, korunma, başvuru hak ve yükümlülükleri konularında eğitim modülleri ve bilgilendirici materyaller hazırlanmasını hedefleyen ASPB çalışmasına MEB katkı ve katılımı sağlanmalıdır
- 7.21 0-18 Aile Eğitim Programının engelli çocuğa olan ailelere yönelik Oturum'un içeriği güçlendirilmelidir.
- 7.22 Çocuklara ve ailelere hizmet veren kamu kurumları ve STK-ların okullarla işbirliği geliştirerek ailelerde şiddete ilişkin tutum değişikliği oluşturulması için ortak çalışmalar yapılması sağlanmalıdır.

- 7.23 Ailelerde davranış ve tutum değişikliği geliştirilmesi ve aile ziyaretlerinde başarı şansını artırmak için, öğretmenler, ASPİM personeli, aile hekimi, muhtar, din görevlisi, vb kişilerden oluşan ekiplerin ortaklaşa aile ziyareti yapması sağlanmalıdır. Bu amaca yönelik olarak ilgili kamu kurumları arasında işbirliği ve koordinasyon geliştirilmelidir.
- 7.24 0-18 Yaş Aile Eğitimleri dışında da MEB, ASPİM, Sağlık Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Adalet Bakanlığı personeli ailelere yönelik eğitim ve bilgilendirme hizmetleri planlamalı ve uygulamalıdır. Bu tip toplantıların yapılması için imkan ve mekan sağlanması konusunda İl/İlçe Milli Eğitim Müdürlükleri okullara destek olmalıdır.

Bu yayın Avrupa Birliği'nin mali desteğiyle hazırlanmıştır. Bu yayının iğeriği tamamen Danışmanın sorumluluğundadır ve Avrupa Birliğinin görüşlerini yansıtmemaktadır.